

A photograph of a forest with tall, thin trees and dense green foliage. The ground is covered with fallen leaves and some low-lying vegetation.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

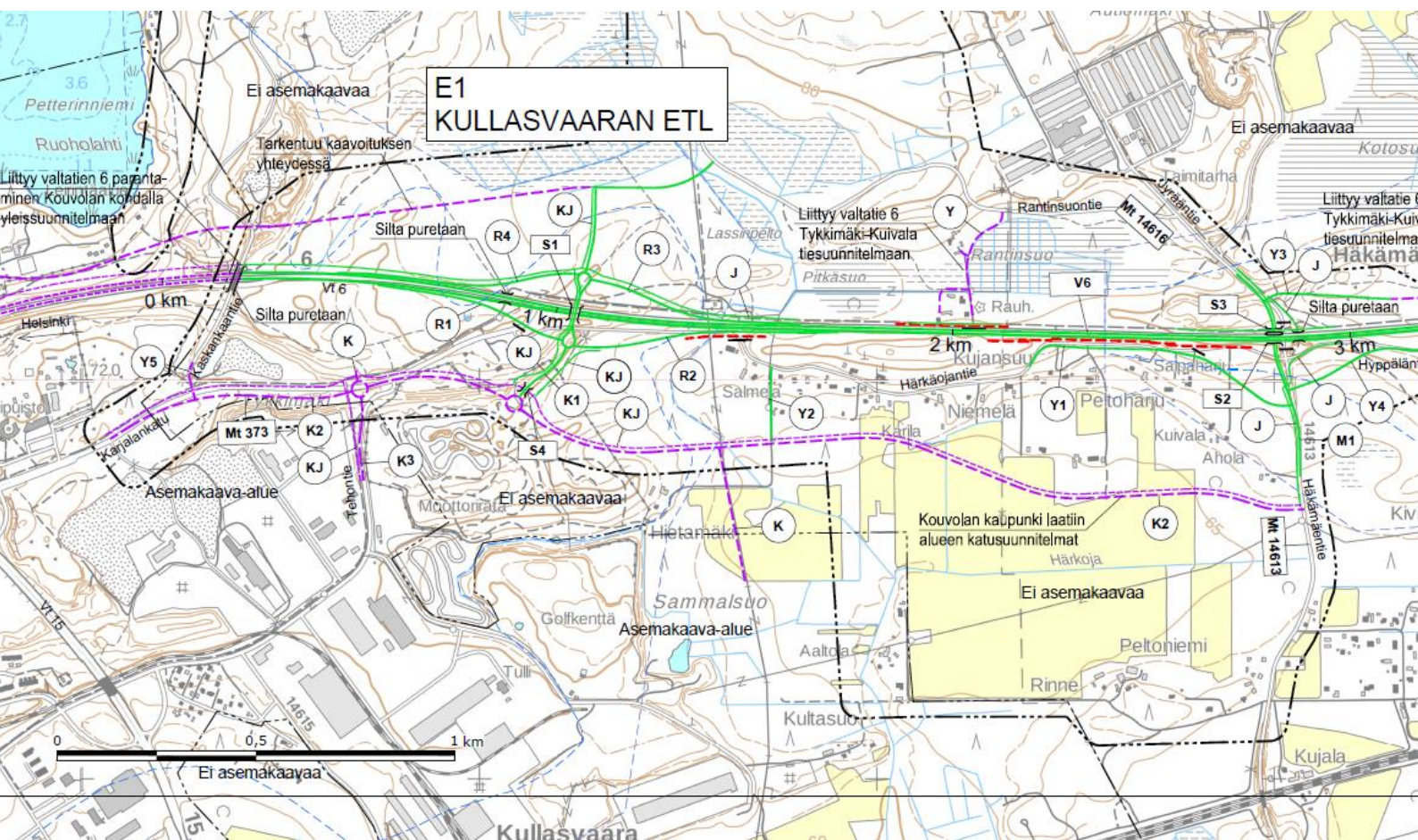
VT 6 Tykkimäki–Häkämäki tiesuunnitelmaan liittyvä liito-orava- ja kirjoverkkoperhos- selvitys 2024

Petri Parkko 13.11.2024

Taustoja

Kaakkois-Suomen ELY-keskus tilasi tiesuunnitelmaa varten selvityksen liito-oravan (*Pteromys volans*) D, VU ja kirjoverkkoperhosen (*Euphydryas maturna*) D esiintymisestä VT 6 suunnitteluvälillä Tykkimäki–Häkämäki, jossa on käynnissä myös Kouvolan kaupungin asemakaavoitus (kartta 1). Liito-oravasta on tehty suunnittelualueella havaintoja aikaisempina vuosina, mutta kirjoverkkoperhosen lisääntymisalueita ei ole aiemmin selvitetty. Kesällä 2024 suunnittelualueella, valtatie eteläpuolella, uusittiin KSS Energia Oy:n sähköverkkoa, mihin liittyen tehtiin myös kirjoverkkoperhosselvityksiä (Parkko 2024). Luontoselvitys Metsänen teki kesällä 2024 tiesuunnitelmaan liittyvän rakennusten ja rakenteiden lepakkoarvioinnit (Metsänen 2024).

Kartta 1. Vuoden 2024 luontoselvitysalueet.

Menetelmät ja aineisto

Liito-oravaselvitys

Liito-oravaselvitykset tehtiin papanahavainnointina 16. ja 29.4.2024, jolloin suunnittelualueen varttuneet sekametsät (kartta 1, kohteet 1–5) kuljettiin maastossa läpi etsien talvisia ulostepapanoita metsähaapojen, metsäkuusten ja tervaleppien tyviltä. Lumi oli sulanut jo kaikkien puiden tyviltä, joten papanat olisivat olleet hyvin löydettävissä.

Kirjoverkkoperhosselvitys

Kirjoverkkoperhosen aikuiskartoitukset tehtiin 8.6., 15.6. ja 19.6.2024. Sää oli kaikilla käyntikerroilla perhosten lentoaktiivisuuden kannalta hyvä: lämpötila +19–20 °C ja enimmäkseen aurinkoista. Suunnittelualueella havainnoitiin perhosia toukkien ravintokasveja maitikoita (*Melampyrum*) kasvavissa puoliavoimissa metsäelinympäristöissä. Ensimmäisellä käyntikerralla etsittiin kukilla käyviä yksilöitä Lassinpellon voimalinjalta, jossa tiedettiin kasvavan paljon mesikasveja.

Vaikka kirjoverkkoperhosesta ei tehty aikuishavaintoja kesäkuussa 2024, päätettiin lajin lisääntymiseen parhaiten sopivissa habitaateissa tehdä vielä toukkaseittiselvitys 2.9.2024. Lajin seitit ovat parhaiten löydettävissä ravintokasveilta elo–syyskuun vaihteessa.

Tekijät ja aineisto

Luontoselvityksen maastotöistä ja raportoinnista vastasi luontokartoittaja (EAT) Petri Parkko. Laura Parkko avusti 8.6.2024 kirjoverkkoperhosselvityksen maastotöissä. Uhanalaisuus raportissa perustuu vuoden 2019 arviointiin (Hyvärinen ym. 2019) ja eliölajien nimistö on Suomen lajitietokeskuksen (Laji.fi) mukaan. Raportti sisältää Maanmittauslaitoksen Avoimien aineistojen tiedostopalvelun ortokuva- ja peruskartta-aineistoa, 11/2024 (CC 4.0 -lisenssi).

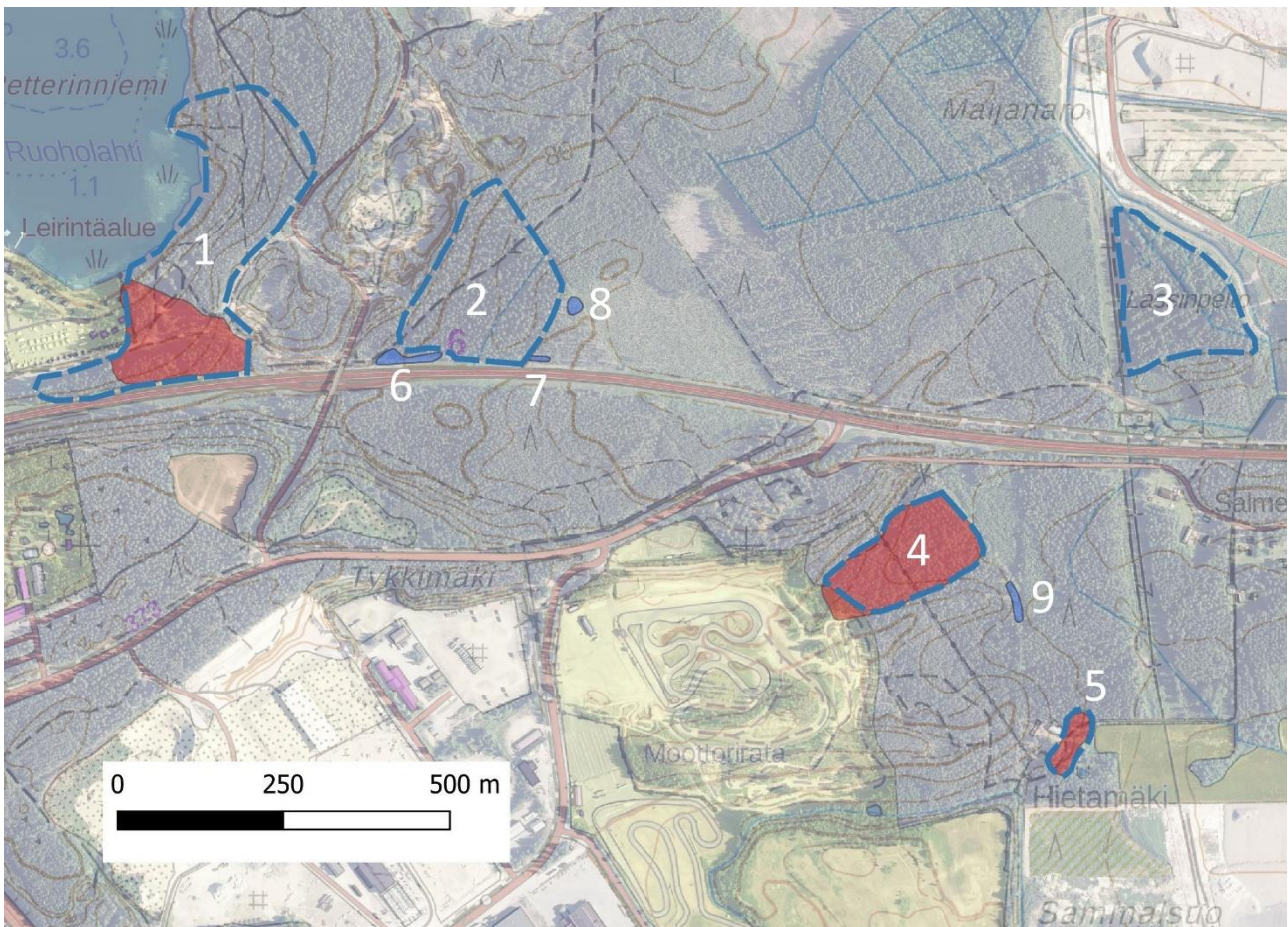
Raportissa käytettyjä lyhenteitä: D = EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen ovat luonnonsuojelulailla kiellettyjä; VU = uhanalainen, vaarantunut.

Tulokset

Liito-orava (*Pteromys volans*) D, VU

Suunnitteluvälillä ei tehty keväällä 2024 lainkaan havaintoja liito-oravasta, vaikka aiemmin todettujen elinalueiden metsät olivat säästyneet hakkuilta. Tutkitut alueet:

- Kohde 1 (kartta 1, kohde 1): Alueella on edelleen hyvää elinympäristöä liito-oravalle, mutta papanoita on löytynyt viimeksi vuonna 2019 (Parkko 2019). Valtatien läheisyydestä on kuollut kuusia, mutta alueella on edelleen riittävästi suojapuustoa. Liito-oravalle sopiva metsä jatkuu rajatun alueen pohjoispuolella.
- Kohde 2 (kartta 1, kohde 2): Hyvin kuusivaltaisessa varttuneessa metsässä kasvaa vain muutama nuori haapa, eikä sitä ole rajattu potentiaalisesti liito-oravakohteeksi. Liito-oravan esiintyminen satunnaisesti voisi olla mahdollista, mutta lisääntyminen on epätodennäköistä.
- Kohde 3 (kartta 1, kohde 3): Hakkuiden takia eristykseen jääneellä entisellä Lassinpellon liito-oravan elinalueella ei ole tehty vuosiin papanahavaintoja. Tällä hetkellä kulkuyhteydet kaikkiin ilmansuuntiin ovat heikot/ katkenneet.
- Kohde 4 (kartta 1, kohde 4): Moottoriradan itäpuolen elinalue on ollut vuosia tyhjillään.
- Kohde 5 (kartta 1, kohde 5): Omakotitalon pihapiirissä on suuria kuusia ja paljon lehtipuuta, mutta alueelta ei ole vuosiin löytynyt merkkejä liito-oravasta.

Kartta 1. Kevään 2024 liito-oravaselvitysalueet 1–5 ja potentiaaliset kirjoverkkoperhosen lisääntymisalueet 6–9. Todetut liito-oravan elinalueet 2019 ovat merkitty punaisella.

Kirjoverkkoperhonen (*Euphydryas maturna*) D

Suunnittelualueella ei tehty havaintoja aikuisista kirjoverkkoperhosista kesäkuun 2024 kartoituksissa, eikä myöskään toukkaseiteistä syyskuun 2024 kartoituksessa. Koska lajilla oli vuonna 2024 valtakunnallisesti erityisen hyvä esiintyminen, ei laji todennäköisesti lisääntynyt tiesuunnitelma-alueella vuonna 2024.

Suunnittelualueelta rajattiin neljä kirjoverkkoperhoselle erityisen sopivaksi arvioitua lisääntymisaluetta. Vastaavanlaisilta paikoilta on löytynyt lajin toukkaseittejä.

- **Kohde 1** (kartta 1, kohde 6): Valtatien pohjoispuolella, varttuneen kuusivaltaisen metsän reunassa sekä valtatie reunaan johtavalla ajouralla kasvoi kesällä 2024 hyvin runsaasti kangasmaitikkaa (*Melampyrum pratense*) (kuva 1), joka on kirjoverkkoperhosen toukkien tärkein ravintokasvi Suomessa.
- **Kohde 2** (kartta 1, kohde 7): Harvennetun mäntyvaltaisen metsän läpi johtavalla motouralla kasvoi kesällä 2024 monin paikoin kangasmaitikkaa (kuva 2).
- **Kohde 3** (kartta 1, kohde 8): Harvennetussa ja varttuneessa mäntyvaltaisessa metsässä kasvoi kesällä 2024 paljon kangasmaitikkaa.
- **Kohde 4** (kartta 1, kohde 9): Harvennetun ja varttuneen kuusivaltaisen metsässä ja polun varsilla kasvoi kesällä 2024 paljon kangasmaitikkaa.

Kuva 1 (vas.). Valtatielle johtavalla ajouralla ja sen reunoilla kasvoi kesällä 2024 paljon kangasmaitikkaa. **Kuva 2** (oik.). Harvennetussa varttuneessa männikössä on potentiaalista lisääntymishabitaattia kirjoverkkoperhoselle. Tykkimäki 2.9.2024 © Petri Parkko

Päätelmät ja suositukset

Liito-orava D, VU

Suunnittelualueella ei tehty maastokaudella 2024 lainkaan havaintoja liito-oravasta D, VU, ja alueen kannan on todettu heikentyneen jo vuosien ajan. Valtatien eteläpuolelle rakennettu RRT-alue pienensi lajille sopivia varttuneita sekametsiä sekä heikensi ja katkaisi samalla elintärkeitä puustoisia kulkuyhteyksiä. Liito-oravahavaintoja ei ole tehty viime vuosina myöskään Utin ympäristössä, josta yksilöitä voisi tulla myös suunnittelualueelle.

Liito-oravakannan palautuminen valtatie eteläpuolelle edellyttäisi vahvaa liito-oravakantaa valtatie pohjoispuolella, mutta sekin vaikuttaa selvitysten perusteella heikenneen: papanoita ei löytynyt keväällä 2024 edes Käyrälammen rannasta, jossa todettiin olevan edelleen hyvää elinympäristöä lajille. Liito-oravakanta vaihtelee vuosittain, ja on mahdollista, että tiehankkeen aikana on ollut useita peräkkäisiä heikkoja vuosia. Keväällä 2024 Pohjois-Kouvolassa tehdyissä kartoituksissa liito-oravan papanoita löytyi kuitenkin hyvin runsaasti monelta tutkitulta kohteelta. Kannan heikkeneminen ei näy siis ainakaan koko Kouvolan alueella. Etelä-Suomen kannan heikkeneminen ei ole ainakaan toistaiseksi näkynyt myöskään valtakunnallisessa seuranta-aineistossa (Jyri Mikkola, suull. ilm.).

Espoossa on todettu liito-oravien pystyvän liikkumaan yllättävän hyvin voimakkaasti rakennetuilla alueilla (Liito-orava LIFE 2021), ja on mahdollista, että yksilöitä kulkeutuu edelleen tulevana vuosina ainakin moottoritien itäpuolen elinalueelle. Kohteiden (kartta 2, kohteet 1–5) seurantaa on syytä jatkaa säännöllisesti rakentamiseen asti.

Kirjoverkkoperhonen D

Kirjoverkkoperhosesta ei tehty maastokaudella 2024 aikuis- eikä toukkahavaintoja. Lajista ei ole myöskään ilmoitettu havaintoja alueelta Suomen lajitietokeskuksen Laji.fi-havaintotietokantaan. Parhaalta lajin lisääntymisalueelta vaikuttaa valtatie reunassa oleva kartan 1 kohde 6; lajin toukkaseittejä on löytynyt usein

vastaavanlaisilta paikoilta. Valtatien läheisyys saattaa vaikuttaa siihen, että perhoset karttavat aluetta. Toisaalta lähialueiden taimikoiden kasvettua sopivat puoliavoimet metsäelinympäristöt ovat sulkeutuneet ja muuttuneet lajille sopimattomiksi. Lassinpellon kohdalla, voimalinjan läheisyydessä, on kasvanut aiemmin kangasmaitikkaa, mutta kesällä 2024 kasvin todettiin lähes hävinneen alueelta.

Potentiaaliset kirjoverkkoperhosen lisääntymisalueet ovat melko hajallaan, mikä selittää myös lajin puutumisen suunnittelualueelta. Kesällä 2024 kirjoverkkoperhosella oli valtakunnallisesti erittäin hyvä vuosi, joten selitys ei löydy kannanvaihtelusta. Kirjoverkkoperhosesta ei tehty havaintoja maastokaudella 2024 myöskään suunnittelualueen itäpuolella KSS Energia Oy:n sähköverkon kunnostamiseen liittyvässä luontoselvityksessä (Parkko 2024). Rajatut potentiaaliset lisääntymisalueet (kartta 2, kohteet 6–9) on kuitenkin syytä tarkistaa ennen rakentamistöiden aloittamista.

Lähteet

Hyvärinen, E., Juslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Liito-orava LIFE 2021: Liito-oravan huomioiminen kaupunkisuunnittelussa. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.fi) [viitattu 20.10.2024]:

<https://admin.espoo.fi/sites/default/files/2021-09/Liito-oravan%20huomioiminen%20kaupunkisuunnittelussa%2C%20saavutettava.pdf>

Metsänen, T. 2024: Tykkimäki–Häkämäki tiesuunnitelma – rakennusten ja rakenteiden ulkoarvioinnit ja niiden lepakkopotentiaali. Luontoselvitysraportti – Kaakkois-Suomen ELY-keskus.

Parkko, P. 2019: Kullasvaara–Tykkimäki OYK, Luontoselvitys 2019. Luontoselvitysraportti – Kouvolan kaupunki.

Parkko, P. 2024: Utin jakeluverkon saneeraukseen liittyvä luontoselvitys 2024. Luontoselvitysraportti – KSS Energia Oy.